

Ankstyvoji priežiūra Paslaugų prieinamumas ir kokybė

Santrauka

Įvadas

Šioje ataskaitoje dėmesys sutelktas į galimybę gauti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros (AUP) paslaugas ir tų paslaugų kokybę – du aspektus, kurie tampa vis svarbesni Europos politinėje darbotvarkėje nuo tada, kai 2011 m. buvo paskelbtas Komisijos komunikatas „*Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra. Kaip padėti mūsų vaikams kuo geriau pasirengti ateičiai*“. Kalbant konkrečiau, ataskaitoje pateikiami duomenys apie darbo sąlygų ir mokymo darbe aspektus, kurie didina ankstyvojo ugdymo ir priežiūros kokybę; be to, joje pateikiama sėkmingos praktikos pavyzdžių, kaip užtikrinti, kad pažeidžiamoje padėtyje esantiems vaikams tokios paslaugos būtų taikomos dažniau. Sistemingoje Europoje vykdytų mokslinių tyrimų apžvalgoje nustatyta, kokių rūšių mokymas ir kokie darbo sąlygų aspektai daro didžiausią įtaką paslaugų kokybei. Tokia apžvalga yra naudinga priemonė teikiant konsultacijas politikos klausimais, nes joje išsamiai apžvelgiami apibendrinti skirtingų tyrimų rezultatai. Paslaugų prieinamumo klausimu ataskaitoje aprašyta geroji praktika, surinkta kaip konkrečių atvejų tyrimai, kurie buvo įvertinti ir kuriuose aprašomi papildomi ištekliai, kad neįgaliems ar mokymosi sunkumų turintiems vaikams arba palankių sąlygų neturintiems vaikams būtų galima teikti pagrindines AUP paslaugas.

Politinės aplinkybės

Ilgą laiką ES lygmeniu dėmesys buvo sutelktas į tai, ar turima AUP teikimo vieta, ir į AUP svarbą derinant darbą ir asmeninį gyvenimą, tačiau AUP kokybės svarba ir jų vaidmuo užtikrinant socialinę įtrauktį pastarąjį dešimtmetį tapo dar akivaizdesni. 2011 m. komunikate Europos Komisija atkreipia dėmesį į neįgalių, mokymosi sunkumų turinčių ir palankių sąlygų neturinčių vaikų padėtį ir patvirtina, kad aukštos kokybės AUP yra ypač svarbios šių grupių atstovams ir kad AUP suteikia galimybę anksti pastebėti mokymosi sunkumus ir imtis reikiamų veiksmų. Panašiai Europos Komisijos rekomendacijoje „*Investicijos*

į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“ akcentuojama, kad būtina politiką sutelkti į vaikus, patiriančius didesnę riziką dėl įvairių nepalankių socialinių sąlygų, ir pabrėžiama, kad AUP paslaugos turėtų būti kokybiškos, įtraukios ir prieinamos, taip pat pritaikytos šeimų poreikiams. AUP kokybei skirtuose EPBO ir Europos Komisijos dokumentuose pabrėžiama, jog svarbu užtikrinti, kad darbo jėga būtų kokybiška ir motyvuota, ir būtina didinti pastangas, kad paslaugos būtų prieinamesnės pažeidžiamoje padėtyje esantiems vaikams.

Pagrindinės išvados

Tęstinio kvalifikacijos kėlimo nauda. Tęstinis kvalifikacijos kėlimas yra svarbus tiek didinant AUP paslaugų naudą vaikams, tiek užtikrinant, kad paslaugos būtų įtraukesnės. Tyrimuose, kurie apžvelgiami „Eurofound“ užsakymu atliktoje ankstesnės sisteminės literatūros apžvalgoje, nurodyta, kad mokymas yra efektyvesnis, kai jis yra įtrauktas į AUP centrų veiklą, pavyzdžiui, kai jis yra taikomas darbe, yra susijęs su praktiniais klausimais arba apima konsultuojamąjį ugdymą ir (arba) diskusijas su kolegomis. Kai mokymo kursai trunka iki šešių mėnesių, vaizdo grįžtamosios informacijos komponentas vaikams padeda mokytis kalbos, taip pat teigiamai veikia jų kognityvinę raidą ir specialistų įgūdžius priežiūros teikimo ir kalbinių gebėjimų ugdymo srityje. Nustatyta, kad svarstymų grupėse teikiama specializuotų mentorių arba pedagoginių konsultantų ilgalaikė pedagoginė parama darbuotojams padeda didinti ilgalaikę AUP paslaugų kokybę. Be to, turima duomenų, kad tai teigiamai veikia vaikų kognityvinius ir socialinius įgūdžius.

Mokymas įtraukties srityje. Mokymas įtraukties srityje yra sutelktas į tai, kaip mokymo specialistai turėtų bendrauti su vaikais, tėvais ir kitų organizacijų specialistais (pvz., su romų tarpininkais). Dalyvauti neprivalomuose mokymo kursuose skatinama teikiant finansines paskatas arba išduodant sertifikatą platesnėje mokymo schemoje (pavyzdžiui, suteikiant galimybę tapti licencijuotu specialistu). Kad paslaugos taptų įtraukesnės visų vaikų atžvilgiu, visos suinteresuotosios šalys turėtų vienodai suprasti įtrauktį.

Skirtinga duomenų kokybė. Apskritai duomenys apie darbo sąlygų poveikį AUP paslaugų kokybei yra mažiau patikimi nei mokymui skirtų tyrimų duomenys. Nepakankamas duomenų patikimumas yra problema, nes būtina tiksliai nustatyti sudėtingų priemonių, tokių kaip AUP, priežastinius ryšius. Kai kurie tyrimu nustatyti trūkumai yra susiję su trumpalaikių mokymo kursų, integruotų į AUP praktiką ir neturinčių vaizdo grįžtamąsias informacijos komponento, poveikiu, kursų integracijos į AUP praktiką stoka, taip pat su ilgalaikio mokymo, integruoto į praktiką per tęstinę paramą specialistams, poveikiu darbuotojų ir vaikų santykiams. Be to, trūksta tyrimų, susijusių su mokymo poveikio ilgalaikiškumo užtikrinimu.

Tinkamų tyrimų trūkumas. Nors rengiant sistemingą apžvalgą buvo ieškoma tyrimų, atliktų visose 28 ES valstybėse narėse ir visomis oficialiosiomis ES kalbomis, reikiamos apimties, metodinės struktūros ir patikimumo straipsnių rasta tik 12 šalių (Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kroatijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Slovėnijoje, Švedijoje ir Vokietijoje).

Patikimų praktikos vertinimų stoka. Be to, esama nedaug patikimų įtraukties AUP praktikos vertinimų (tokių kaip kontroliniai atsitiktinių imčių tyrimai arba pusiau eksperimentiniai vertinimai), ypač kai tai susiję su papildomais ištekliais, skiriamais mokymosi sunkumų turintiems vaikams. Vaikų, kurie yra galutiniai tokios praktikos naudos gavėjai, nuomonė į vertinimus įtraukiama retai; vertinimai paprastai yra sutelkti į specialistų ir tėvų nuomonę. Šiek tiek mažiau nei pusė konkrečių atvejų tyrimų buvo įvertinti nepriklausomų vertintojų.

Politikos orientyrai

- Mokymas darbo vietoje yra veiksmingesnis, kai jis yra įtrauktas į AUP praktiką ir kai yra numatyta tam tikra grįžtamoji informacija. Nustatyta, kad per mažesnės nei šešių mėnesių trukmės mokymus vaizdo grįžtamoji informacija yra veiksminga tobulinant specialistų įgūdžius teikti priežiūrą ir ugdyti kalbinius gebėjimus. Be to, tai teigiamai veikia vaikų kalbų mokymąsi ir kognityvinę raidą.
- Būtinai patikimesni mokslinių tyrimų duomenys apie darbo sąlygų ir įtraukties praktikos poveikį.
- Įtraukties praktikos papildomų išteklių pridėtinę vertę galima padidinti, jei dabartinis mokymas būtų pritaikomas skirtingai auditorijai (pavyzdžiui, keičiant kursus tėvams, kad būtų atsižvelgta į specialistų poreikius) arba jei būtų siūlomi internetiniai mokymo ištekliai. Kai kuriais atvejais dalyvauti projektuose AUP centrus skatino tai, kad ateityje jie turėtų pirmenybę gauti papildomą finansavimą.
- AUP centrų ir tokių subjektų, kaip nevyriausybinės organizacijos ar socialinės tarnybos, partnerystės ryšių mezgimas padeda pasiekti pažeidžiamoje padėtyje esančius vaikus.
- Manoma, kad įgyvendinant pokyčius būtina įtraukti vietos valdžios institucijas, nes AUP paslaugos pokyčių negali įgyvendinti vienos (tiek dėl finansinių, tiek dėl poveikio politikai aspektų). Be to, tai leidžia užtikrinti nuolatinę grįžtamąją informaciją ir sąveiką tarp politikos ir praktikos. Siekiant užmegzti veiksmingą partnerystę su kitais dalyviais, svarbu turėti bendrą supratimą apie tikslus ir apie tai, kaip juos pasiekti.
- Bendra specialiųjų poreikių turinčių vaikų ir kitų vaikų veikla padeda išvengti neigiamų nuostatų, kurios gali būti siejamos su specialiais papildomais ištekliais.
- Siekiant užtikrinti, kad praktika taptų tinkama perkelti ir tvirti, būtina sumažinti atotrūkį tarp pagrindinių ir papildomų paramos priemonių. Be kita ko, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas teikiant pagrindines AUP paslaugas yra rimta kliūtis užtikrinti, kad paslaugos būtų įtraukesnės.

Papildoma informacija

Visa ataskaita „Ankstyvoji priežiūra. Paslaugų prieinamumas ir kokybė“ (*Early childhood care: Accessibility and quality of services*) skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisiekite su mokslinių tyrimų pareigūnu Daniellu Molinuevo e. paštu dmo@eurofound.europa.eu.